

Samen werken aan volksgezondheid

Voor het verwezenlijken van een gezonde samenleving zijn de samenleving, het zorgsysteem én het openbaar bestuur gezamenlijk aan zet. Dit is de basisstelling in het essay *Samen werken aan volksgezondheid* (1) van de Koepel Artsen Maatschappij + Gezondheid (KAMG). Coauteur Karine van 't Land schetst hoe hieraan in het licht van de bestaande uitdagingen invulling kan worden gegeven.

TEKST: FRANK VAN WIJCK FOTO: KARINE VAN 'T LAND

Jullie essay sluit bijna naadloos aan op *Gezondheidsverschillen voorbij* van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. Het nationale beleid is te veel gericht op het individu, terwijl de uitdagingen dusdanig groot zijn dat ze alleen collectief succesvol kunnen worden geadresseerd, is de basisstelling die daarin wordt uitgewerkt. Wat willen jullie hieraan met dit nieuwe rapport toevoegen?

“We verwijzen naar een forse stapel rapporten en essays over hetzelfde onderwerp, ook van de RVS. We hebben ons zeker laten inspireren door wat er al is. We zijn artsen, we willen dingen doen. In dit geval: kennis bundelen, richting geven en inspireren tot actie. De coronapandemie heeft een duidelijke stempel gedrukt op ons essay. We wilden een beeld schetsen van de stappen die in volksgezondheid kunnen worden gezet op basis van wat die tijd aan kennis heeft opgeleverd.”

Succesvolle bijdragen aan de volksgezondheid kenmerken zich door brede betrokkenheid van inwoners, professionals, bestuurders en politici, stellen jullie. Er is een ambitieus coalitieakkoord dat hierbij hoop en perspectief biedt. Wat zien jullie hiervan tot nu toe terecht komen?

“We zien veel nadruk op pandemische paraatheid, maar hadden gehoopt op meer fondsen voor publieke gezondheid, om vanuit de GGD'en te kunnen inzetten op mentale veerkracht. Het pleidooi hiervoor van GGD-GHOR voorzitter André Rouvoet was terecht, en het is een gemiste kans dat hier niet voor gekozen is. Het is met de coronapandemie zó duidelijk geworden hoezeer chronische ziekten en infectieziekten samengaan en welke rol leefstijl speelt. Afgezien hiervan hadden we graag gezien

De overheid heeft de taak het publieke belang te dienen, zichzelf doelen te stellen en zichzelf daarop ook afrekenbaar te maken.

dat bewezen programma's als *Nu niet zwanger* landelijk ingevoerd werden. En bedenk dat *Welzijn op Recept* pas in negentig gemeenten is ingevoerd, zo jammer dat dat zo traag verloopt. Huisartsen kunnen *Welzijn op Recept* heel goed gebruiken om de verbinding te leggen met het sociaal domein. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat zij toegang hebben tot de juiste interventies en infrastructuur, zonder dat dit afhangt van de gemeente waarin zij toevallig wonen. Professionals moeten er de weg in kunnen vinden.”

Jullie wijzen niet alleen naar de professionals, maar zien ook rol weggelegd voor de inwoners van ons land. Veel mensen vertrouwen de overheid niet meer, weten we uit de *Atlas van afgehaakt Nederland* van René Cuperus en Josse de Voogd. In een recente column op *Sociale vraagstukken* stelde bijzonder hoogleraar actief burgerschap Monique Kremer dat veel mensen bovendien ook de sociale professionals niet meer vertrouwen. Zijn deze mensen nog te bewegen om een actieve rol te spelen?

“Het vereist echt een omslag om hen weer bereid te vinden een actieve rol te pakken. Samenwerken is hier het uitgangspunt. En: je bewust zijn van het feit dat hele groepen in de samenleving anders denken dan jij. Een mooi voorbeeld van hoe dit kan zie je in relatie tot eten. Als je met jonge mannen in gesprek gaat over peulvruchten, bereik je meer met ‘Van plantaardige proteïnen eten krijg je spierballen’ dan met ‘Zo voorkom je diabetes’. Maar professionals denken vaak vanuit het ziektebeeld en beleidmakers zitten ook in hun eigen bubbel. Juist daarom is het zo belangrijk de GGD'en en jeugdgezondheid in stelling te brengen, met mensen die de wijk in trekken en de taal spreken. In contact blijven met de samenleving dus.”

We zien veel nadruk op pandemische paraatheid, maar hadden gehoopt op meer fondsen voor publieke gezondheid.

Wat verwacht je in dit verband van burgerinitiatieven?

“Het is prachtig wat die op kleine schaal in de wijk kunnen oppakken. Zeker als dit ertoe leidt dat mensen ook voor elkaar gaan zorgen, want dat is in het huidige stelsel nodig. Het is waardevol om mensen zelf initiatieven te laten ontwikkelen. Dat maakt het makkelijker om de stap te zetten van nazorg naar voorzorg. Preventie dus, een onderwerp dat we in ons essay ook als een essentieel thema benoemen. Belangrijk hierbij is het uitgangspunt: collectief als het kan, individueel als het moet. Het NFU-paper over de rol van de universitaire medische centra in preventie (2) schetst daar een helder beeld over: in collectieve preventie aandacht hebben voor het voorkómen van obesitas, maar daarbij niet de mensen die het al hebben in de steek laten. Het samenspel tussen individueel en collectief is zo krachtig. Een gezonde leef- >>

KARINE VAN 'T LAND

Van 't Land is arts Maatschappij + Gezondheid. Ze heeft een functie bij Menzis als zorg-expert leefkracht en gezondheid. Daarnaast is ze verbonden aan de Aletta Jacobs School of Public Health aan de Rijksuniversiteit Groningen en aan de University of Groningen Business School.

De overheid heeft te vaak gearzeld om op te treden, uit angst voor negatieve beeldvorming.

omgeving creëren is een collectief belang, en die nodigt individuen uit, maakt het gemakkelijk, om gezonde keuzes te maken.”

Steven de Waal van de Public Space Foundation stelde in zijn recente Ella Vogelaar Lezing dat sprake is van een falende overheid, die niet in staat is de crises waarmee we te kampen hebben op te lossen. Kan de overheid wel de rol spelen die jullie van haar verwachten?

“Vanuit mijn werk bij zorgverzekeraar Menzis werk ik ook samen met mensen bij de overheid, competente en bevoegen mensen. Natuurlijk is de overheid een systeem maar een systeem begint met mensen. Te pessimistisch worden over die overheid vind ik dus niet passend. Dit neemt niet weg dat die crises er wel degelijk zijn. De

overheid heeft te vaak gearzeld om op te treden, uit angst voor negatieve beeldvorming. Maar de huidige crises bieden ook juist een kans voor haar om te zeggen: we staan er voor jullie. Elk departement heeft de taak het bredere belang te dienen, niet alleen het departementsbelang. Politieke en publieke belangen vallen naadloos samen. De overheid heeft de taak het publieke belang te dienen, zichzelf doelen te stellen – ook op volksgezondheid vinden wij – en zichzelf daarop ook afrekenbaar te maken. Alleen sturen op hoeveel mensen eens per vier jaar op je stemmen is niet genoeg.”

De negen adviezen die jullie in het essay doen (zie het kader) vragen om een sterke overheidsrol, zelfs bijna tegengesteld aan het liberalisme van de laatste decennia. Acht je dit in het huidige politiek versnipperde landschap haalbaar?

“De overheid begint ook in te zien dat je niet alle problemen kunt oplossen door ze aan het veld over te laten. Ik hoop dat ze dus de urgentie ziet om een stap naar voren te zetten. We hoeven zeker niet alles aan de overheid over te laten. Maar ze moet wel doelen stellen en randvoorwaarden scheppen. De jeugd is daarbij een heel belangrijke groep waarop ze zich moet richten. Die heeft in de coronapandemie een hoge prijs betaald. Daar ligt dus een duidelijke taak voor de overheid om de jeugd – samen met het veld en de jongeren zelf – weer perspectief te bieden.”

<<

- (1) [samen-werken-aan-volksgezondheid.pdf](#) (kamg.nl)
- (2) Preventie | NFU

DE NEGEN ADVIEZEN VAN KAMG:

1. Versterk de bestaanszekerheid.
2. Zorg voor gelijke toegang tot (preventieve) zorg.
3. Maak de financiering om de volksgezondheid te beschermen en te bevorderen inzichtelijker.
4. Creëer op landelijk niveau ruimere wettelijke mogelijkheden om via de Wet publieke gezondheid, de Warenwet en de Omgevingswet de leefomgeving zodanig in te richten dat iedereen gestimuleerd wordt om gezond te eten en meer te bewegen.
5. Stel bindende doelen vast voor gezondheid, en veranker deze in wetgeving.
6. Versterk de infectieziektebestrijding en crisisbeheersing in Nederland.
7. Herijk de kerntaken van de GGD'en vanuit het recht op gelijke toegang tot (publieke) zorg.
8. Creëer helderheid over de regio's waarbinnen effectief kan worden samengewerkt aan gezondheidsbescherming en -bevordering.
9. Zorg voor een gedegen evaluatie van de maatregelen voor de volksgezondheid.